

Отримано: 27 березня 2023 р.

Прорецензовано: 15 квітня 2023 р.

Прийнято до друку: 2 травня 2023 р.

e-mail: m.yanisiv@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0596-395X>

e-mail: bdzilka2@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2974-5324>

DOI: 10.25264/2519-2558-2023-17(85)-19-23

Янісів М. П., Іщук М. М. Автентичний поетичний текст як об'єкт культури та іншомовної лінгводидактики. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 19–23.

УДК: 372.881.111.1

Янісів Михайло Петрович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська Політехніка»
Іщук Мирослава Миколаївна,
старший викладач,
Національний університет «Львівська Політехніка»

АВТЕНТИЧНИЙ ПОЕТИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРИ ТА ІНШОМОВНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

У статті досліджено автентичний поетичний текст як об'єкт культури та іншомовної лінгводидактики. Відзначено, що змістом формування лінгвосоціокультурної компетенції як складової іншомовної комунікативної компетенції філолога повинно стати не лише ознайомлення з визначними фактами культури та мистецтва у рамках країнознавства, але й вивчення найвидастніших текстів культури, якими постають шедеври літератури і поезії. Акцентовано увагу на тому, що "інформативна конденсованість" та "гіперсемантичність", а також концептуальність, емоційність, образність, ритмічність, мелодійність та милозвучність зумовлюють невичерпні естетичні, пізнавальні, комунікативні, особистісно-ціннісні, мнемонічні, виховні та навчальні можливості автентичного поетичного тексту. Виділено головний предмет поезії – це зображення людини; її внутрішнього світу, її думок про навколишній світ і життя в ньому, її ставлення до людей, природи і суспільства, емоцій, почуттів і переживань людської душі. Описуючи події та явища повсякденного життя людини, порушуючи його психологічні, етичні, естетичні, ідеологічні, філософські, духовні та інші проблеми, виражаючи ставлення до них поета як мислителя і гуманіста, поезія, у такий спосіб, по-перше, демонструє їх вирішення, і, по-друге, виконує свою пізнавально-інформаційну функцію. Це служить збагаченню соціокультурологічного досвіду людини; її духовному, моральному та інтелектуальному вдосконаленню. Характеризовано комунікативні, аксіологічні, когнітивні, інформаційні, культурноносні, смислотворні функції поетичного тексту. Доведено ефективність використання шедеврів іншомовної художньої літератури і поезії під час формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів-філологів на старшому ступені навчання.

Ключові слова: лінгводидактика, компетенція, автентичний, культура, функції іншомовного поетичного тексту.

Mykhailo Yanisiv,
Associate professor,
Lviv Polytechnic National University
Myroslava Ishchuk,
Senior lecturer,
Lviv Polytechnic National University

AUTHENTIC POETIC TEXT AS AN OBJECT OF FOREIGN LINGUISTIC DIDACTICS

Authentic poetic text as an object of foreign linguistic didactics is investigated in the article. Formation of linguo-socio-cultural competence as a constituent part of communicative competence of a philology student from the point of view of culture text study is analyzed. Attention is focused on the fact that "informative condensation" and "hyper-semanticism" as well as conceptuality, emotionality, imagery, rhythm and euphony cause inexhaustible esthetic, cognitive, communicative, personally-valuable, mnemonic, educational and training opportunities of authentic poetic text. The main object of poetry – depiction of a person; his inner world, his thoughts about the surrounding world and life in it, his attitude to other people, the nature and society; emotions, feelings and unrest of human's soul. Depicting events and phenomena of everyday life of a person, raising his psychological, ethical, esthetic, ideological, philosophical, spiritual and other issues, expressing attitude to them of a poet as a thinker and humanist, poetry in such a way, firstly, demonstrates solution of these issues, and secondly, performs its cognitive-informational function. It serves to enrich socio-cultural experience of a person, his spiritual, moral and intellectual improvement. Communicative, axiological, cognitive, informational, culture-bearing, meaningful functions of poetic text are characterized. Efficiency of application of foreign literature and poetry masterpieces while forming foreign communicative competence in philology students at the advanced level of study is proved.

Keywords: authentic poetic text, linguistic didactics, competence, culture, cognitive-informational function.

Актуальність та постановка проблеми. Важливою умовою входження України в європейський освітній і науковий простір є висока якість вищої освіти. Оскільки Європа проголосила себе суспільством знань, а інтелектуальна Європа орієнтована на цінності культури, однією з умов інтеграції у європейське співтовариство є знання культурної спадщини європейських народів. Загальноєвропейські Рекомендації Ради Європи з мовної освіти, в яких сформульована європейська стратегія полікультурності та плюралінгвізму, наголошують на тому, що діалог між культурами за допомогою освіти є важливим фактором забезпечення мирного розвитку суспільства та якості його життя. Відтак, у мовній освіті культурологічний підхід повинен бути пріоритетним, а принцип вивчення іноземних мов як засобу пізнання культури народу основоположним. Отже, вивчення видатних творів європейської та світової літератури у формі автентичних х у дожних текстах, загалом,

а поетичних текстів, зокрема, як засобу передачі визначних досягнень мови і культури народу повинно бути провідним в іншомовній освіті вищої школи в Україні.

На фоні досить широкого спектру наукових праць, в яких розроблялася методика навчання всіх видів мовлення на основі автентичного художнього тексту, привертає до себе увагу невелика кількість досліджень автентичного поетичного тексту як засобу навчання іноземних мов, як у середній: Р. Л. Злагогорська, Г. І. Подосиннікова, В. В. Шерстюк, Л. Р. Жданова, так і у вищій школі: Н. П. Андронік, Н. О. Толь, Д. В. Цикалов.

Мета праці – проаналізувати формування лінгвосціокультурної компетенції як складової іншомовної комунікативної компетенції філолога з точки зору вивчення текстів культури.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: визначити предметно-логічний зміст *іншомовного поетичного тексту як об'єкта культури та виокремити основні його функції, відповідно до таких дистинктивних характеристик, як гіперсемантичність та інформативна конденсованість*

У зв'язку з формуванням людини як духовної та моральної особистості, що є екзистенційним викликом сучасної цивілізації в результаті кризи духовності ХХ століття, фундаментальною основою освіти, на думку видатних філософів, культурологів і педагогів, повинна стати культура. Криза духовності, яка була спричинена, з одного боку, двома світовими війнами, голокостоми цілих народів, тоталітарними режимами, нещадною експлуатацією народних мас, а з другого – технізацією, інформатизацією, інтелектуалізацією, комерціалізацією, наслідком яких став практицизм, прагматизм, утилітаризм, спричинила моральну деградацію і бездуховність народів, з якими останні увійшли в третє тисячоліття.

Відтак, змістом формування лінгвосціокультурної компетенції як складової іншомовної комунікативної компетенції філолога повинно стати не лише ознайомлення з історією та географією країни і визначними фактами культури та мистецтва у рамках країнознавства, але й вивчення найвидатніших “текстів культури” (Лотман, 1996) якими постають шедеври літератури і поезії, оскільки вони виражають духовні, моральні та естетичні цінності народу, мову якого вивчають як іноземну у ВНЗ.

Вчені відзначають такі дистинктивні характеристики поетичного тексту, як “інформативну конденсованість” та “гіперсемантичність” (Лотман 1996), а також високу концептуальність, емоційність, образність, ритмічність, мелодійність та милозвучність. Перелічені особливості зумовлюють невичерпні естетичні, пізнавальні, комунікативні, особистісно-ціннісні, мнемонічні, виховні та навчальні можливості автентичного поетичного тексту для формування іншомовної комунікативної компетенції. Для цього необхідна розробка іншомовної поетичної лінгводидактики. Першим кроком до її створення виступає, по-перше, відбір автентичних поетичних текстів (АПТ), які увійдуть до корпусу шедеврів іншомовної поезії, а по-друге – їх розподіл за роками навчання і формами роботи.

У видатних художніх і поетичних текстах національної літератури і поезії, які входять до скарбниці світової культури, відображено: історію, традиції, характер і менталітет народу. Отже, у такий спосіб, ці тексти виконують **культуросну функцію**, як для окремої людини і нації, так для всього людства.

Беручи до уваги не тільки культуросну функцію поетичного тексту, але й інші його функції є доцільним співставити їх з функціями культури, а відтак дослідити їхній взаємозв'язок.

Культура, за словами М. Ціцерона – *cultura anima* – робота над своєю душею і духом, визначається як спосіб духовного освоєння дійсності, здатність створювати, зберігати і передавати духовні цінності від покоління до покоління (Ціцерон, 2021), а поезія як одне з найвищих досягнень людства, яку Ф. Гегель назвав найважливішим із п'яти основних видів мистецтва (Гегель, 1969: 343), а І. Кант вищою формою художньої творчості (Кант, 1994: 168), володіє особливим інтелектуальним, духовним, етичним, емоційним, естетичним та дидактичним потенціалом. Однак, хоч частка поезії в золотому фонді культурного і літературного надбання людства і кожного народу не менша від художньої прози, автентична поезія цілком необгрунтовано займає ще дуже незначне місце в іншомовній підготовці високоосвіченого філолога порівняно з її значенням у національній і світовій культурі, хоч, за словами Джона Фаулза, поезія “навіть тепер в більшій мірі, ніж будь-яке інше мистецтво, залишається душею нації, її неповторною тайною, її свята святих” (Цит. за Смеляковою, 1992:58).

Філософська герменевтика ХХ століття розкрила глибинну сутність поезії як засобу пізнання та естетичного вираження екзистенційної сутності людського буття (Гайдеггер, 1996), на основі якої, поезія визнана мірою людської доброти і людяності (Арістотель, 2007), методом пошуку істини (Гегель, 1996), початком існування культури (Кант, 1994), екзистенційно-естетичним методом художнього пізнання (Гадамер, 2001), засобом формування життєвої компетентності та ціннісно-сміислової орієнтації особистості (Коваленко, 2012). Це ставить вивчення поезії на одне з провідних місць у змісті загальної та іншомовної освіти як моделі світової і національної культури.

М. Гайдеггер стверджував, що література – це невід'ємна частина культури, яку не можна вивчати поза її цілісним контекстом (Гайдеггер, 1996:201). Особливим потенціалом в цьому плані володіє поезія, як одна з найвищих досягнень людства, яку відомий поет Ф. Гейдерлін вважав поряд із філософією однією з форм культури; в ній істина поєднується з добром у красі. М. Гайдеггер один з перших висунув ідею про рівність культур у поетичній творчості, яка отримала свій розвиток у сучасних принципах самоцінності кожної культури і рівноцінності всіх культур.

Так, для визначення сутності поезії М. Гайдеггер аналізує життя і поетичну творчість поета Ф. Гейдерліна на основі п'яти ключових слів з його творів. Твердження поета про невинність поетичної діяльності філософ пояснює тим, що за змістом поезія подібна до мрії, а за формою – до гри зі словами. М. Гайдеггер стверджує, що мова – це не дія, яка вимагає негайного перетворення дійсності; вона залишається у сфері уявного, можливого, віртуального, але також і належного, без якого неможливе людське існування, гідне життя людини. Мова є також і найнебезпечнішим із людських скарбів, бо вона покликана свідчити про те, що людина є, про її буття і про те, ким вона є і що вона успадкувала Божественного. Отже, небезпека мови за філософом і поетом полягає в тому, що вона відкриває суще, виказує потаємне, світле і темне, зрозуміле і заплутане в людині, і, таким чином, розкриває людську сутність. Мова і називає, і береже суще. Це свідчення є виявом причетності людини до людського буття і участі в його зміні, і, у такий спосіб, творить саму людину та її історію.

Поет вловлює, розкриває і називає сутність речей, сутність того, що перебуває та швидкоплинно минає, і в слові дає назву сущому як сутнісному, а не проминальному. Отже, за словами М. Гайдеггера, поезія є установлення буття людини за

допомогою сутнісного, а не звичайного слова, вона закладає духовні основи людського буття і, таким чином, є осягненням і пізнанням істини. Поетично проживати життя за Ф. Гейдерліном – розкрити духовну сутність речей і дати їм імення у слові. Така діяльність поета відкриває сутнісні основи людського буття; тому поетична діяльність, на відміну від інших видів людської діяльності, хоч і вимагає духовної зосередженості, здатна принести не лише поету, але і його читачеві розуміння сутнісних смислів людського існування..

Отже, головним предметом поезії є зображення людини; її внутрішнього світу, її думок про навколишній світ і життя в ньому, її ставлення до людей, природи і суспільства, емоцій, почуттів і переживань людської душі. Зображаючи події та явища повсякденного життя людини, порушуючи його психологічні, етичні, естетичні, ідеологічні, філософські, духовні та інші проблеми, виражаючи ставлення до них поета як мислителя і гуманіста, поезія, у такий спосіб, по-перше, демонструє їх вирішення, і, по-друге, виконує свою пізнавально-інформаційну функцію. Це служить збагаченню соціокультурологічного досвіду людини; її духовному, моральному та інтелектуальному вдосконаленню.

Визнано, що однією з перших ознак культури і освіченості людини є її обізнаність з канонічними текстами національної і світової літератури, що входять до відомих антологій і хрестоматій. Одним з таких списків канонічних літературних текстів є “Західний Канон”, укладений Гарольдом Блюмом, який включає біля півтори тисячі видатних творів європейської та американської літератури, серед яких вагома частка належить поетичним віршованим творам. Без знання найвидатніших автентичних поетичних творів неможливе визнання професійної компетентності в іноземній філології.

Як вид художнього дискурсу поетичний дискурс є частиною світової культури. Завдяки стислості і концентрованості смислу поетичного повідомлення поетичний дискурс дозволяє якнайповніше передати особливості культури народу, його духовність і менталітет, що свідчить про значний внесок поезії кожного народу у збагачення світової культури через національні культури, а також зближення та взаєморозуміння народів. Це засвідчує особливість культуроносної функції поетичного дискурсу, завдяки чому системне вивчення автентичної поезії забезпечує формування соціокультурної та міжкультурної компетенції філологів під час вивчення іноземних мов.

Поетичний дискурс відзначається особливою концентрацією естетичної функції поезії. Лаконічність форми і змісту поетичного тексту сприяє легшому й повнішому його сприйманню, розумінню й запам’ятовуванню реципієнтом. Поетичне мислення, як і поетичне мовлення є самостійною системою емоційно-естетичного та концептуально-символічного освоєння світу, що характеризується власними законами функціонування і розвитку, з-поміж яких провідним виступає постійне оновлення поетичних форм.

Беручи до уваги естетичну функцію поезії треба зазначити, що вона генетично притаманна поетичній творчості і самій людині, її діяльності і людському буттю, оскільки світ і все буття людини розвивається за законами краси, а поезія акумулює красу світу і людського життя, його естетичний і духовний ідеал. Прекрасне є виявом найвищої цінності життя, воно є онтологічною основою людської культури і духовності. Поет змальовує світ з позиції свого духовно-естетичного ідеалу, підносячи на найвищий рівень своє уявлення про належне як прекрасне, що є уособленням гармонії найвищих цінностей краси і добра, протиставляючи цьому ідеалу потворність і зло.

Поетичний дискурс, як вид персоналізованого дискурсу, набуває форм інтимно-особистісного спілкування, що має велике значення для духовного життя людини, особливо в період її духовного становлення та формування загальнолюдських етико-естетичних ціннісних орієнтацій. Зображаючи людину в міжособистісних стосунках через її емоційне та осмислене ставлення до світу і відображаючи ціннісну спрямованість духовного розвитку людини, поетичний текст розкриває гуманістичний аспект особистості.

Оскільки поезія визнана вершиною художньої літератури і словесної творчості, а поетична культура, своєю чергою, покликана забезпечувати зберігання і передачу поетичних цінностей від покоління до покоління, значення світової поетичної спадщини стає непроминальним як в духовно-змістовому плані, так і в плані передання культурної поетичної традиції та освоєння нових способів поетичного пізнання світу.

Поезія оспівує високі почуття та ідеали, звеличує вищі духовні цінності, і тому має великий вплив на виховання людяності в людині, формування її цінностей та ідеалів, світосприймання і світорозуміння, розвиток емоційно – почуттєвої сфери, що особливо важливо в епоху інтелектуалізації, раціоналізації, прагматизму та утилітаризму. Вплив поезії на людину не має рівних завдяки особливій концентрації смислу, емоційності та образності поетичного тексту. Якщо культура в цілому виконує гуманістичну або людинотворну функцію, то поезія як форма концентрованого вираження духовно-естетичного ідеалу дозволяє реалізувати цю функцію з максимальною ефективністю. Системне вивчення автентичних поетичних творів сприяє формуванню соціокультурної та міжкультурної компетенції філологів під час вивчення іноземних мов, а відтак сприяє взаєморозумінню і взаємоповазі між народами.

Таким чином, висока поезія, порушуючи теми, які, на превеликий жаль, не обговорюються в жодній іншій сфері комунікації, по-перше, розкриває душу, дух і думку поета-мислителя, поета-філософа, поета-гуманіста, а в його особі дух, думку і душу нації та епохи і, по-друге, задовільняє потребу у спілкуванні двох особистостей – поета і читача і, у такий спосіб, реалізує, з одного боку, комунікативну, а з другого – інформаційну функцію культури. Остання забезпечує фіксацію, нагромадження, збереження, систематизацію і трансляцію інформації про себе і світ як культурну спадщину поколінь, генетичну пам’ять народу, колективну пам’ять людства та національну пам’ять народу. Поезія є специфічним способом передачі такої інформації, як у формі відображення об’єктивної картини світу, так і в формі суб’єктивного ставлення до нього автора як геніальної особистості. Інформаційна функція культури полягає в передачі соціокультурного досвіду, “опредмеченого”/об’єктивованого в пам’ятках культури, зокрема літератури і поезії за допомогою мовних знаків та їхніх значень.

Ще однією функцією, яка пов’язана з інформаційною є пізнавальна або гносеологічна функція культури. Вона забезпечує отримання індивідом знань про себе і світ, тобто про світ зовнішній – об’єктивний і світ внутрішній – суб’єктивний. Поезія розкриває внутрішній, емоційно-почуттєвий та інтелектуальний світ поета, а відтак через нього – психологічні і духовні особливості народу. Пізнавальна функція культури і поезії тісно взаємопов’язані і, таким чином, сприяють основному соціального досвіду багатьох поколінь і створенню світоглядної картини світу. Підкреслюючи в пізнавальній функції поезії необхідність знання системи мовних знаків та їхніх значень, за допомогою яких поети передають різноманітні

концептуальні смисли, а також способи їх розуміння, пізнавальну функцію доцільно назвати пізнавально – семіотичною або пізнавально-сисловою. Реалізуючи різні форми пізнання, від художнього, морального до естетичного, філософського, через художній образ, який за допомогою наочно-образного уявлення передає абстрактні, концептуальні поняття і смисли, деякі вчені окремо виділяють смислотворну функцію культури, оскільки розуміння смислу художніх і, зокрема, поетичних образів вимагає спеціальної підготовки.

Якщо інформаційна функція стосується культури як об'єкта людського пізнання, то пізнавальна – стосується людини як суб'єкта культури, а оскільки цей процес двосторонній і нерозривний, то доцільно було б цю функцію називати – пізнавально-інформаційна. Вона забезпечує не тільки культурний, а й інтелектуальний, емоційний та естетичний розвиток філологів під час навчання іноземних мов у ВНЗ.

У тісному зв'язку з інформаційною та пізнавальною перебуває комунікативна функція культури, яку розглядають як процес обміну інформацією та екзистенційними концептуальними смислами за допомогою знаків, знакових систем та їхніх значень, а також правил їх функціонування і способів комунікації. Сприймаючи інформацію, що зберігається у словесних пам'ятниках духовної культури, людина опосередковано вступає у спілкування з їхніми творцями за допомогою мови, зокрема іноземної. Пізнання поезії як невід'ємної частини культури відбувається, таким чином, у формі діалогу двох культур, які відображають особистісні та національні особливості читача і автора. Цей діалог має індивідуально – особистісний характер. І тут треба наголосити також на необхідності в глибокому розумінні іноземної поезії, бо без цього не може бути повноцінного діалогу культур, результатом якого є взаєморозуміння і вселюдська єдність.

Саме такі цілі ставляться на старшому ступені навчання для спеціалістів з іноземної філології. Треба зауважити, що поезія, як і література в цілому встановлює зв'язок у просторі і часі між різними епохами, народами, країнами, континентами, тобто діалог культур і поетичний діалог між автором і читачем відбувається по синхронній просторовій горизонталі та діахронній часовій вертикалі.

Крім того, культура як система людських цінностей постійно їх створює, відбирає, переробляє і вдосконалює, виконуючи аксіологічну функцію. Оволодіваючи системою цінностей, людина формує свої ціннісні орієнтації, ставить цілі своєї діяльності і розвитку, визначає ідеали і норми своєї поведінки, регулює свої відносини з людьми, що є показником її культурності. Поетичні тексти існують як об'єкти культури, які і визначають їхню цінність – смислово сутність. Поезія є вершиною людської культури. Вона звеличує верховні цінності та ідеали, в цьому полягає її аксіологічна функція. Отже, без глибокого вивчення поезії, а іноземної автентичної поезії зокрема, не можна говорити про повноту духовного і культурного розвитку людини, тобто систему загальнолюдських цінностей іноземної культури.

У поезії відтворюється картина як об'єктивного, так і суб'єктивного світу поета, що має пізнавальне і виховне значення для розвитку молодшої людини, її інтелектуальної та емоційної сфери. Особливо цінним для лінгводидактики є латентна, прихована, опосередкована реалізація поезією виховної функції – утвердження моральних норм, естетичних ідеалів, загальнолюдських цінностей, а не дидактичне повчання і моралізаторство.

Таким чином, поезія відображає світ, відтворюючи та переосмислюючи образи дійсності за допомогою абстрактних словесних форм – знаків, з яких читач на основі їхніх значень повинен заново відтворити у своїй уяві ці образи. Поєднання конкретного та абстрактного мислення в поезії дає змогу розвивати, як наочні та чуттєві уявлення, так і концептуальне узагальнене мислення. Розвиток цих видів мислення засобами іноземної мови можна ефективно здійснювати на основі автентичної іноземної поезії.

Беручи до уваги вищесказане, навчання іноземних мов треба наповнити системним вивченням шедеврів національної та світової поезії як текстів культури. Іноземна лінгводидактика наповниться змістом культурних надбань всього людства і, таким чином, замість вивчення чистих мовних форм, набуває пізнавального значення як в особисто-ціннісному, так і лінгвостилістичному плані, з одного боку, а з другого – забезпечуватиме мотивацію студента на поглиблений інтелектуальний, духовний і культурний розвиток, а також вивчення іноземної мови як носія культури, шедеврів і пам'ятників національної мови кожного народу, оскільки у видатних художніх та поетичних творах сконцентрована мудрість народу та його геніальних представників. Завдяки особливій концентрації смислу, емоційності та образності, а також лінгвостилістичній та версифікаційній довершеності поетичної форми, поезія повинна посісти важливе місце в лінгводидактиці взагалі та іноземній зокрема.

Перспектива використання результатів дослідження Вищесказане дає підставу говорити про необхідність подальшого дослідження іноземної поетичної лінгводидактики, що, своєю чергою, дозволить доповнити ситуативно-комунікативну парадигму навчання іноземної мови культурологічно-комунікативною парадигмою навчання, не лише на старшому ступені навчання у ВНЗ, але й у всій системі іноземної освіти.

Література:

1. Арістотель. Поетика. *Античні поетики* / упоряд. М. Борецький, В. Зварич. К.: Грамота, 2007. С. 27–65.
2. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. *Вибрані твори* / пер. з нім. К.: Юніверс, 2001. 288 с.
3. Гайдеггер Г. Гейдерлін і сутність поезії. *Антологія світової літературно-критичної думки*. Львів: Літопис, 1996. С. 198–207.
4. Гайдеггер Г. Навіщо поети. *Антологія світової літературно-критичної думки*. Львів: Літопис, 1996. С. 180–197.
5. Гегель Г. Ф. Естетика в 4 т. М.: Искусство, 1969. Т. 3. 623 с.
6. Кант І. Собр. соч. в 8 т. Т. 5. М., 1994. 414 с.
7. Коваленко О. М. Формування життєвої компетентності учнів на уроках української літератури. *Таврійський вісник освіти*. 2012. 243 с.
8. Лотман Ю. М. Анализ поэтического текста. СПб., 1996. 846 с.
9. Потебня О. О. Естетика і поетика слова: зб. / упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іванько, А. І. Колодної. К.: Мистецтво, 1985. 302 с.
10. Псевдо-Лонгін. Про високе. Горацій / упоряд. М. Борецький, В. Зварич. К.: Грамота, 2007. С. 73–125
11. Смелякова Л. П. Художественный текст в обучении иностранным языкам в языковом вузе. (Теория и практика отбора). СПб, 1992. 142 с.
12. Цицерон М. Т. Тускуланські бесіди. Про обов'язки / пер. з латини Володимир Литвинів. Львів Видавництво Априорі, 2021. 440 с.

13 Яшук Ж. М. Екзистенційність як художньо-естетичний метод в українській літературі ХХ століття: автореф. дис.... канд. філос. наук. К., 1998. 18 с.

References:

1. Aristotel 39. Poetyka. *Antychni poetyky* / uporyad. M. Borets'kyy, V. Zvarych. K.: Hramota, 2007. S. 27–65.
2. Hadamer H.- H. Hermenevtyka i poetyka. *Iybrani tvory* / per. z nim. K.: Yunivers, 2001. 288 s.
3. Haydehher H. Heyderlin i sutnist' poeziyi. *Antolohiya svitovoyi literaturno-krytychnoyi dumky*. L'viv: Litopys, 1996. S. 198–207.
4. Haydehher H. Navishcho poety. *Antolohiya svitovoyi literaturno-krytychnoyi dumky*. L'viv: Litopys, 1996. S. 180–197.
5. Hehel'; H. F. Estetyka v 4 t. M.: Yskusstvo, 1969. T. 3. 623 s.
6. Kant Y. *Sobr. soch.* v 8 t. T. 5. M., 1994. 414 s.
7. Kovalenko O. M. Formuvannya zhyttyevoyi kompetentnosti uchniv na urokakh ukrayins'koyi literatury. *Tavriys'kyi visnyk osvity*. 2012. S. 243 s.
8. Lotman Yu. M. *Analyz poetycheskoho teksta*. SPb., 1996. 846 s.
9. Potebnya O. O. Estetyka i poetyka slova: zb. / uporyad., vstup. st., prymit. I. V. Ivan'o, A. I. Kolodnoyi. K.: Mystetstvo, 1985. 302 s.
10. Psevdo-Lonhin. Pro vysoke. Horatsiy / uporyad. M. Borets'kyy, V. Zvarych. K.: Hramota, 2007. S.73–125
11. Smelyakova L. P. *Khudozhestvennyy tekst v obuchenyy unostrannym yazykam v yazykovom vuze.* (Teoriya y praktyka otbora). SPb, 1992. 142 s.
12. Tsitseron M. T. *Tuskulans'ki besidy. Pro obov'yazky* / per. z latyny Volodymyr Lytvynov. L'viv Vydavnytstvo Apriori, 2021. 440 s.
- 13 Yashchuk Zh. M. *Ekzystentsiynist' yak khudozhn'o-estetychnyy metod v ukrayins'kiy literaturi KhKh stolittya: avtoref. dys.... kand. filos. nauk.:* K., 1998. 18 s.